

Hans Kistenmacher

PREHĽAD SITUÁCIE VO VZDELÁVANÍ V NEMECKU A NOVÉ TENDENCIE V ORIENTÁCII ŠTÚDIA

Úvodom

Niekoľko poznámok k úlohám priestorového plánovania:

- Priestorové plánovanie je cieleným pôsobením na priestorový rozvoj spoločnosti, jej hospodárstva, prírodného, urbánneho i sociálneho prostredia v danom území (zóne, meste, regióne, krajine).
- Priestorové plánovanie ovplyvňujú permanentné premeny, ktoré prebiehajú v spoločnosti i neustále sa vynárajúce nové problémy.
- Je závislé od vedeckého a politického náhľadu na podmienky, ekonomických a technických možností spoločnosti i od dôsledkov priestorového rozvoja.
- Podmienky i hodnotová orientácia priestorového plánovania sa podobne ako politika, nachádzajú v procese ustavičných zmien.
- Priestorové plánovanie ostáva dôležitým nástrojom budúceho utvárania spoločnosti

Ďalekosiahly obrat na poli úloh priestorového plánovania

Od počiatku 90. rokov sa prejavujú rozsiahle zmeny rámcových podmienok priestorového plánovania.

Čoraz viac sa dostáva do popredia aspekt globalizácie prinášajúci pestré socio-ekonomické zmeny. Z toho okrem iného vyplýva:

- vzrastajúca dynamika zmien v území
- zmeny lokalizačných systémov
- trendy vývoja smerom k informačnej spoločnosti.

Súčasne sa prejavujú tendencie prehlbovania regionálnych disparít.

Preto je v nemeckom zákone o priestorovom poriadku zakotvený ako hlavný cieľ princíp udržateľnosti a udržateľného rozvoja, presadzujúci sa už od konferencie v Rio de Janeiro z roku 1992.

To značí, že na priestorové plánovanie sa kladú kvalitatívne nové nároky.

Proces európskej integrácie so sebou prináša nové a súčasne rôznorodé úlohy, najmä v súvislosti s otázkami politiky podporných fondov, prispôbenie kompetencií v oblasti životného prostredia normám Európskej únie, posilnenie spolupráce v oblasti priestorového usporiadania aj na medzinárodnej úrovni (napr. EUREK) atď.

Úloha koordinácie pritom prislúcha priestorovému plánovaniu aj naďalej, rastie však komplexnosť úloh plánovania.

Všestranná deregulácia ešte neznamena, že priestorové plánovanie sa stáva zbytočným, vyžaduje však výraznejšie nasadenie neformálnych nástrojov plánovania.

Priestorové plánovanie naďalej plní predovšetkým verejné úlohy pri hľadaní kompromisných riešení medzi rôznymi záujmami.

Práve na pluralitnej spoločnosti, ktorá sa stotožňuje s princípmi udržateľného rozvoja, spočíva dôležitá úloha dosiahnuť súlad nevyhnutného ekonomického rozvoja, zabezpečiť udržateľnosť ekologickej biodiverzity smerom do budúcnosti a uniesť sociálne a kultúrne požiadavky.

Priestorové plánovanie musí zaujať stanovisko k zmeneným rámcovým podmienkam v spoločnosti, čo vyžaduje sebakritickú úvahu a prehodnotenie úloh, koncepcií a nástrojov plánovania.

Profesionálne uplatnenie budúcej generácie priestorových plánovačov bude aktuálne v týchto sektoroch:

- verejný sektor, hoci už stráca svoju jednoznačnú prevahu, ostáva hlavným poľom profesionálneho uplatnenia priestorových plánovačov.
- činnosti pri súkromných projekčných kanceláriách, ktoré sú ale rôznymi spôsobmi závislé verejných objednávok (→ Outsourcing)
- rozšírenie možností profesionálneho uplatnenia plánovačov v súkromnom sektore (napr. na trhu s nehnuteľnosťami).

Súčasný stav vzdelávania v oblasti priestorového plánovania v Nemecku

V Spolkovej republike Nemecko sú dve principiálne smerovania vo vzdelávaní priestorových plánovačov: jedným je kompletne štúdium a druhým je možnosť zodpovedajúceho prehĺbenia poznatkov v rámci iných odborov (napr. architektúry alebo geografie).

Model kompletneho štúdia sa v súčasnosti realizuje na piatich vysokých školách v Berlíne, Hamburgu, Dortmunde, Kasseli a Kaiserslautern.

Absolventi tohto vzdelávacieho modelu sa v praxi dostávajú do konkurencie s absolventmi architektúry, geografie, krajinného plánovania, ktorí majú čiastočné nadstavbové poznatky z priestorového plánovania.

Úlohy v profesii priestorového plánovača sa ukazujú byť natoľko komplexnými, že i absolventi rôznych iných študijných odborov sa môžu napokon dostať k tejto profesii.

Preto sa popri špecializovaných študijných odboroch priestorového plánovania (ktoré už takto fungujú 25 -30 rokov) aj naďalej počíta s prehlbujúcou a dopĺňujúcou výučbou plánovania v nadväzujúcich odboroch.

Model kompletného štúdia priestorového plánovania sa v Nemecku doposiaľ realizuje len na univerzitách, respektíve vedecky zameraných vysokých školách. Konkrétne úvahy o etablovaní sa uzavretých odborov priestorového plánovania na odborných školách nie sú známe, mohli by však byť vhodným doplnkom.

Dôsledky pre vzdelávanie nastávajúcej generácie priestorových plánovačov

Aktuálne trendy vyžadujú rozšírenie schopností a kvalifikácie absolventov. Vznikajú nové úlohy priestorového plánovania v oblastiach mediátorstva, ďalej je nutné rozšírenie vzdelávania na ekonomické otázky a manažérske úlohy a zavedenie počítačových metód na báze CAD a GIS do výučby.

Učebné osnovy by mali byť determinované požiadavkami praxe. Aby aj v budúcnosti mohlo vzdelávanie odborníkov na priestorové plánovanie spĺňať naň kladené nároky, mali by sme sa držať nasledovných odporúčaní:

- Vzdelávanie zásadne musí byť prierezové. Vštepovanie interdisciplinárneho myslenia, ochota a schopnosť kooperácie na vedeckej báze sú mimoriadne dôležité práve vzhľadom na komplexnosť a rôznorodosť záujmov v území, ktorým by plánovači mali rozumieť, vedieť ich adekvátne zhodnotiť a ovplyvňovať.

- Z toho vyplýva nevyhnutnosť klásť väčší dôraz na integráciu základných vedomostí z viacerých vedných disciplín (sociológie, geografie, ekonomických vied, a pod.).

- Štúdium orientované na praktické úlohy a projekty môže najlepšie simulovať potreby a požiadavky praxe. Tieto projekty ponúkajú príležitosť zužitkovať teoretické vedomosti a odskúšať rôzne metódy plánovania, ktoré študenti poznajú zatiaľ len prednášok, ale s ktorými sa neskôr určite stretnú v praxi.

- To umožní študentom vžiť sa do rozličných polôh, ktoré v procese plánovania reprezentujú rôzne záujmové skupiny a tiež si precvičiť svoje schopnosti v prácach, ktoré majú stanovené konkrétne ciele a odohrávajú sa priamo v „reálnom“ čase. Môže to byť užitočné pre nadobudnutie komunikačných schopností. Ďalším pozitívnym efektom je, že realizácia školských projektov otvára

(škole i študentom) široké možnosti kooperácie s praxou aj v iných oblastiach.

- Popri požadovanej „projektovej orientácii“ by mala počas štúdia paralelne prebiehať praktická výučba. Jej význam spočíva v priamom kontakte s praxou, pričom umožňuje reálny pohľad na procesy plánovania tak, ako sa uskutočňujú v praxi. Tiež uľahčuje študentom rozhodovanie o vlastnej profilácii a môže im sprostredkovať dôležité kontakty, ktoré budú potrebovať vo svojom profesionálnom uplatnení. Je nespochybniteľné, že praktikum si musí v študijnom programe aj naďalej zachovať svoje pevné miesto.

- Obohacujúcu vzájomnú výmenu vedomostí a podporovanie vlastnej odbornej profilácie možno zabezpečiť kontaktmi s odbornými kruhmi, reprezentovanými rôznymi zväzmi a inštitúciami (napr. ARL, DASL, DGfG, IfR). Mali by sa otvoriť aj pre študentov, prípadne diplomantov. Napríklad ARL umožňuje výmenu informácií medzi mladými plánovačmi a začínajúcimi vedcami prostredníctvom „Diskusného fóra mladých“, ktoré organizuje.

- Aby sa podporili aj tie osobné kvalifikácie, ktoré možno študentom v rámci daného odboru sprostredkovať len výnimočne, študenti by mali byť motivovaní pre činnosť v študentských parlamentoch, zväzoch a podobných organizáciách.

- Je treba poukázať na mnohostranné možnosti ďalšieho vzdelávania, ktoré môžu zabezpečovať extemé inštitúcie nadväzného vzdelávania (semináre rétoriky, nacvičovanie sprostredkovávania a pod.).

- Systémy priestorového plánovania jednotlivých krajín EÚ vykazujú významné rozdiely. Vďaka liberálnosti Únie sa pre absolventov otvárajú potenciálne nové pracovné trhy. Preto sa javí zmysluplné posilniť učebné osnovy o plánovacie systémy a ich tradície v štátoch EÚ a zakotviť ich do vzdelávania.

- V súvislosti s procesom európskej integrácie by sa malo uvažovať aj o alternatívnej možnosti ukončiť štúdium už bakalárskou skúškou na úrovni 1. stupňa, resp. v druhom stupni magisterskou skúškou. To by popri lepších možnostiach uplatnenia na európskom pracovnom trhu prinieslo výhody pri ďalšom vzdelávaní (magisterské štúdium ako nadstavbové po bakalárskom alebo odbornom), čím by sa podarilo integrovať do vzdelávania praktické skúsenosti, získané v prvom stupni štúdia.

- Každá škola orientovaná na priestorové plánovanie by mala mať možnosť vybudovať si svoj vlastný profil a rozhodovať o konkrétnej náplni študijných plánov.

- V jadre by však malo vzdelávanie na školách tohto druhu niesť jasné spoločné poznávacie znaky (pozri tiež závery Dr.-Ing. Hansa-Jörga Domhardta).